

החוג להיסטוריה כללית, סמינר לתואר בוגר
מרצה: פרופ' איריס רחמימוב
סמסטר א' תשע"ט: יום ד' 16:00-20:00 חדר 320
שעות קבלה: יום ג' בין 16:00-17:30 ובתיאום מראש חדר 463 גילמן
דואר אלקטרוני: irisrchmmv@gmail.com

תרבות סוף המאה התשע עשרה: וינה, פראג, בודפשט

מטרות הסמינר

- בחינת כמה סוגיות ייסוד בהיסטוריה התרבותית העירונית של מרכז אירופה בשלהי המאה התשע עשרה וראשית המאה העשרים. נתמקד במיוחד בנושאים שהיוו כר פורה לדיונים היסטוריים בעשורים האחרונים: ההיסטוריוציזם הארכיטקטוני ושברו; המצב הקיומי היהודי כקטליזטור של חדשנות תרבותית; פתיחות מינית ושנאת נשים (מיזוגניות) בתרבות ה--fin de-siècle, "אבות ובנים" כתמה תרבותית וייעוד האמן בחברה המודרנית. נדון במיוחד בפעילותם של כמה יוצרים ומבקרים: סטפן צוויג, פרנץ קפקא, ליאופולד פון זאכר-מזוך, רוברט מוסיל, ארתור שניצלר, גוסטב קלימט, תיאודור הרצל, אגון שילה, אוסקר קוקשקה, אדולף לוס. משתתפי הסמינר יכולים בהחלט להציע נושאים ויוצרים
- רכישת מיומנות בדיון ביקורתי בתזה היסטורית. המשתתפים בקורס יציגו בכיתה רפראט אודות אחד המאמרים מן הביבליוגרפיה. מטרת הרפראט הסבר מוקד מאמר (נושא כללי, שאלת מחקר), הצגת הטענה המרכזית של המחבר/ת (ומה נובע ממנה) כמו גם מתן חוות דעת על אופן ביסוס הטענה. לחלופין, משתתפי הקורס יכולים להציג את הפרויקט המחקרי עליו הם עובדים. כאן המוקד יהיה בהסבר הנושא ושאלת המחקר.

חובות המשתתפים

- נוכחות, קריאה משיעור לשיעור, והצגת רפראט בעל פה בכיתה (25% מערך הציון הסופי).
- מטלה כתובה: עבודה סמינריונית או רפראט. (75%).
- אזהרה: בסמינר הזה קוראים ספרות על סוגיה וסוגותיה! נקרא ספרות תיאורטית, ספרות היסטורית וספרות יפה. הוא באמת מיועד לאנשים שאוהבים ואוהבות לקרוא.

אתר הקורס

לקורס יש אתר במסגרת פרויקט Moodle בכתובת <http://moodle.tau.ac.il> באתר מרוכזים המקורות, חומרי הרקע ומידע שימושי אחר הקשור לקורס ולתקופה. רוב המקורות ומאמרי הרקע מצויים באתר. נא לבדוק בקביעות הודעות ולעדכן פרטים באתר. לכל משתתפי הקורס ישנה סימא המאפשרת גישה לחומר. ניתן לברר את הסימא ודרכי התחברות במוקד 6405526 Virtual TAU 6405527
virtualt@post.tau.ac.il

הנושאים על פי סדר דיונם בכיתה:

א. המפנה המרחבי: עיר, מרחב חברה ותרבות במרכז אירופה 1848-1918

- ❖ התהוות המונרכיה ההבסבורגית, ועידן אוסטריה-הונגריה 1867-1918
- ❖ צמיחתן של וינה, פראג ובודה-פשט כמרכזים אורבניים
- ❖ שיטוט והאינדיבידואל במרחב
- ❖ "העיר הגדולה וחיי הנפש"
- ❖ מושג "תרבות סוף המאה" (fin de-siècle culture)
- סטפן צווייג, *העולם של אתמול: זכרונות של בן אירופה*, מגרמנית צבי ארד (תל אביב: זמורה ביתן, 1982) 7-146.
- מישל דה סרטו, "צעדות בעיר", בתוך: *המצאת היומיום* (רסלינג, תל אביב, 2002), בתרגום אבנר להב, עמ' 205-236.
- אנרי לפבר, "ייצור המרחב", בתוך: *תרבות אדריכלית: מקום, ייצוג, גוף*. עורכות רחל קלוש וטלי חתוקה (רסלינג, תל אביב, 2005), בתרגום אבנר להב, עמ' 177-200.
- גיאורג זימל, "העיר הגדולה וחיי הנפש" (1903), בתוך: *אורבניזם – הסוציולוגיה של העיר המודרנית* (תל-אביב, 2004). תרגמה מרים קראוס, ערך עודד מנדה-לוי, עמ' 23-40.
- Michael Stanislawski, *Autobiographical Jews: Essays in Jewish self-Fashioning*, (Seattle and London: University of Washington Press, 2004), pp.3-17, 103-138.
- Pieter Judson, *The Habsburg Empire: A New History* (Cambridge MA: Harvard University Press, 2016, 270-332

ב. עליית הבורגנות והסגנון ההיסטוריוציסטי

- ❖ הפרדיגמה של שורסקה ומבקריה
- ❖ בניית הרינג - ארכיטקטורה היסטוריוציסטית בשיאה.
- ❖ בנייה מונומנטלית ועיצוב פנים בבודפשט.
- ❖ אדולף לוס: קישוט ופשע
- קרל שורסקה, "מהזירה הציבורית לחלל הפרטי: אדריכלות כביקורת התרבות", *לחשוב עם ההיסטוריה: עיונים בדרך אל המודרניזם*, 131-141.
- יאיר מינצקר, חומה, גוף, מרחב: פירוז העיר האירופית במאות השמונה עשרה והתשע עשרה, *זמנים*, גיליון 119 (קיץ 2012), 6-17.
- Carl Schorske, *Fin-de-Siècle Vienna: Politics and Culture*, (New York: Vintage Books, 1981), Introduction, ch.2.
- Steven Beller, "Introduction," *Rethinking Vienna 1900*, ed. Steven Beller, (Berghahn Book: New York and Oxford, 2001), 1-25.
- Scott Spector, Beyond the Aesthetic Garden: Politics and Culture on the Margins of "Fin-de-Siècle Vienna" *Journal of the History of Ideas*, Vol. 59, No. 4 (Oct., 1998), pp. 691-710.
- Péter Hanák, "Urbanization and Civilization: Vienna and Budapest in the Nineteenth Century," *The Garden and the Workshop, Essays on the Cultural History of Vienna and Budapest*, (Princeton: Princeton University Press, 1998), 3-43.

- John Lukacs, *Budapest 1900: A Historical Portrait of a City and its Culture*, (New York: Grove Weidenfeld, 1988), 29-66.

ג. יהדות אוסטריה-הונגריה ותרבות סוף המאה.

- ❖ אבות ובנים: מתחים דוריים כמוטיב תרבותי
 - ❖ קפקא, "שפות מינוריות" ואדמכונה
 - ❖ יהודים בפראג והתהוותו של הרעיון הדו-לאומי בציונות
 - ❖ הריסת הגטו של פראג
 - ❖ תיאודור הרצל, אלטנוילנד, תרגמה מרים קראוס, (תל אביב, בבל, 2004), 9-90
 - ❖ אישטוואן סאבו, סאנשיין
- פרנץ קפקא, "מכתב אל האב", מתוך היונה שעל הגג: מכתב אל האב ועוד כתבים מן העיזבון תרגום מגרמנית ואחרית דבר: אילנה המרמן, הוצאת עם עובד, 7-70
 - פרנץ קפקא, "במושבת העונשין"
 - מיכאל גלזמן, הגוף הציוני: לאומיות, מגדר ומיניות בספרות העברית החדשה, (תל-אביב: מגדרים הקיבוץ המאוחד, 2007), 34-66.
 - ז'יל דלז ופליקס גואטרי, "מהי ספרות מינורית?", מתוך קפקא: לקראת ספרות מינורית, תרגמו מצרפתית רפאל זגורי-אורלי ויורם רון, (תל אביב: רסלינג, 2005), 46-62.
 - גלילי שחר, הפצע של קפקא, (ירושלים: כרמל, 2008), 119-139
 - קרל שורסקה, "מתח בין דורי ושינוי תרבותי", לחשוב עם ההיסטוריה: עיונים בדרך אל המודרניזם, תרגמה מאנגלית דפנה לוי, (ירושלים: הוצאת מאגנס, תשס"ג) 118-130.
 - דימיטרי שומסקי, "היסטוריוגרפיה, לאומיות ודו-לאומיות: יהדות צ'כו-גרמנית, ציוני פראג ומקורות הגישה הדו-לאומית של הוגו ברגמן", ציון, שנה סט (תשס"ד) 45-80.
 - דימיטרי שומסקי, בין פראג לירושלים: ציונות פראג, ורעיון המדינה הדו-לאומית בארץ ישראל, (ירושלים: מרכז שז"ר, 2010), 247-311.
 - Cathleen Giustino, "Municipal Activism in Late-Nineteenth Century Prague: The House Numbered 207-V and Ghetto Clearance, *Austrian History Yearbook*, Vol.XXXIV (2003), 247-278.
 - Mary Gluck, "Jewish Humor and Popular Culture in Fin-de-Siècle Budapest," *Austrian History Yearbook*, 39 (2008), pp 1-22.
 - Scott Spector, "Hybridity and the Habsburg Jews," *Tradition, Cultural Boundaries and Identity Formation in Central Europe and Beyond, Spacesofidentity.net (online journal):* Vol.6, No.1, 2006, 45-54
 - Rogers Brubaker, "Beyond Identity," in *Ethnicity without Groups*, (Cambridge Mass, Harvard University Press, 2004), 28-48.

ד. אלילות מסרסות: מיניות, זנות ומיזוגניות בעידן היוגנדשטיל

- ❖ מיניות ומיזוגניות בעידן היוגנדשטיל
- ❖ הדיון על זנות בשלהי המאה תשע-עשרה
- ❖ ארתור שניצלר: "הכפיל" של פרויד?
- ❖ ליאופולד פון זאכר-מזוך, ונוס בפרווה
- ❖ דוד פוגל, חיי נישואים
- ❖ גוסטב קלימט, אוסקר קוקשקה ואגון שילה

- ארתור שניצלר, המעגל, תרגם אהוד מנור [מופיע באתר הקורס]
- ארתור שניצלר, סיפור חלום, (תל אביב: גוונים, 2008)
- דוד פוגל חיי נישואים, (תל אביב: הספרייה החדשה, 1986), 9-73
- ליאופולד פון זאכר מזוך, ונוס בפרווה, מגרמנית שלמה טנאי, (תל אביב: הוצאת גוונים, 1998).

- Scott Spector, "Where Personal Fate Turns to Public Affair: Homosexual Scandal and Social Order in Vienna, 1900-1910," *Austrian History Yearbook* 38 (2007), pp. 15-24.
- Nancy M. Wingfield, "The Enemy Within: Regulating Prostitution and Controlling Venereal Disease in Cisleithanian Austria during the Great War" *Central European History*, Vol. 46, No. 3 (September 2013), pp. 568-598
- Nancy M. Wingfield, "Destination: Alexandria, Buenos Aires, Constantinople; "white slavers" in late imperial austria. *Journal of the History of Sexuality*. 2011; 20(2):291-311.
- Harry Oosterhuis, *Stepchildren of Nature: Krafft-Ebing, Psychiatry and the Making of Sexual Identity*, (Chicago: University of Chicago Press, 2000), 25-72.
- Bram Dijkstra, *Idols of Perversity: fantasies of Feminine Evil in Fin-de-Siècle Culture*, (Oxford: Oxford University Press, 1986), Ch.XI.
- Carl Schorske, *Fin-de-Siècle Vienna: Politics and Culture*, (New York: Vintage Books, 1981), Ch.5.

1. אפילוג: ימי האנושות האחרונים: קראוס ומוסיל כמתעדי הסוף

- ❖ רוברט מוסיל, האיש בלא תכונות, תרגם אברהם כרמל, כרך א, 23-77.
- ❖ קרל קראוס, ימי האנושות האחרונים, הקדמה

- David Luft, *Robert Musil and the Crisis of European Culture*, (Berkeley: University of California Press, 1980), 1-22